

COMENTARIU LA LEGEA PRIVIND BUGETUL DE STAT PENTRU ANUL 2024

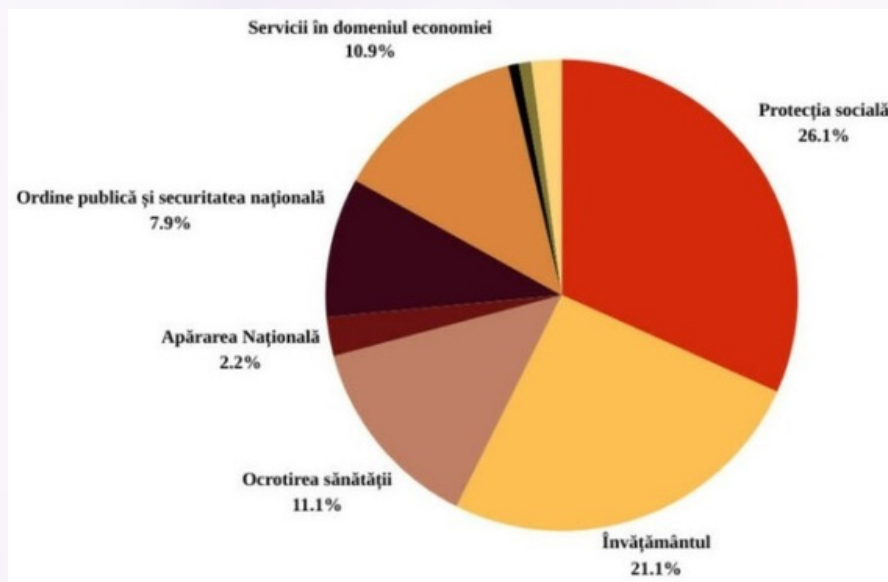
Începutul anului 2023 a marcat o rată a inflației de 27% (cea mai mare țară cu rata inflației din Europa, după Turcia) un nivel semnificativ în contextul economic global. Contrastant, la începutul anului 2024, inflația a scăzut la 4%, indicând o stabilizare potențială a economiei. Documentul a fost redactat în condiții deosebit de grele, incluzând un război în țara învecinată, crize energetice și economice, precum și probleme legate de refugiați, condiții meteorologice nefavorabile și inflație care a afectat semnificativ bugetul. Cu toate acestea, bugetul de stat pentru anul 2024, care a fost adoptat de Parlament, se caracterizează printr-o creștere a veniturilor, însă însoțită de o creștere și mai mare a cheltuielilor. Bugetul prevede venituri de 66,6 miliarde de lei și cheltuieli de 82,2 miliarde de lei, ceea ce duce la un deficit de 15,5 miliarde de lei.

Guvernul a indicat că va acorda prioritate domeniilor protecției sociale, **educației și sănătății, deși finanțarea pentru aceste sectoare va scădea ușor față de anul 2023.** Surprinzător, finanțarea pentru domeniile protecției mediului, apărării, culturii, sportului, tineretului și odihnei a înregistrat creșteri. Bugetul pentru Apărarea Națională a fost stabilit la 1,78 miliarde de lei pentru anul 2024, marcând o creștere de 15,6% față de 2023. Aceasta reprezintă una dintre cele trei arii unde alocările bugetare pentru 2024 vor crește, menținându-se această tendință de creștere pentru al doilea an consecutiv. Comparativ cu 2022, când bugetul pentru apărare nu depășea 1 miliard de lei, în 2023 suma a ajuns la 1,54 miliarde de lei, dublându-se practic față de 2022.

Finanțarea pentru protecția mediului a fost fixată la 508 milioane de lei, reprezentând 0,6% din totalul cheltuielilor bugetare. Cu toate că suma alocată este de aproximativ jumătate de miliard de lei, aceasta înregistrează o creștere de 23,7% față de anul precedent și de 47,2% față de 2022, marcând cea mai mare creștere procentuală în alocările de stat din acest an. Fondurile vor fi direcționate către fondul ecologic național, consolidarea digurilor, protejarea și gestionarea resurselor de apă, precum și conservarea biodiversității.

În ceea ce privește granturile, Guvernul a menționat că suma acestora pentru 2024 va fi considerabil mai mică comparativ cu 2023. În timp ce în 2023 granturile au totalizat aproximativ 6,8 miliarde de lei, în 2024 acestea se vor reduce la aproape 2,4 miliarde de lei. Din această sumă, 1,9 miliarde de lei vor fi utilizate pentru susținerea bugetului, iar restul pentru proiecte economice și sociale. Anul 2024 va vedea derularea a peste 80 de proiecte cu finanțare externă, incluzând reparații de drumuri, proiecte de aprovizionare cu apă și canalizare, echiparea universităților și construcția unui spital regional în Bălți.

Analizând bugetul pentru anul 2024 se observă o concentrare pe dezvoltarea sectorului real al economiei, al sistemul de transporturi și infrastructură, precum și pe sectorul agricol și dezvoltarea rurală, etc. Cu alocări semnificative pentru aceste sectoare, este esențial să se examineze impactul acestor investiții asupra egalității de gen.

source: <https://www.moldova.org/bugetul-de-stat-2024-mai-putine-granturi-mai-multi-bani-la-aparare-si-ecologie/>

1. Analiză serviciilor de sport, tineret și odihnă

Analizând serviciile de sport, tineret și odihnă, remarcăm progresele semnificative în modernizarea infrastructurii sportive, implicarea tinerilor în procese decizionale și combaterea dopajului în sport. Bugetul alocat pentru anul 2023 a fost de 541.937,3 mii lei, cu o creștere la 590.519,5 mii lei pentru anul curent. Cu toate acestea, absența datelor dezagregate pe sexe, a persoanelor cu dizabilități și a indicatorilor de performanță specifici limitează evaluarea egalității de gen în cadrul acestor programe, precum și motivația pentru creșterea alocărilor.

Pentru promovarea egalității de gen în domeniul sportului și activităților pentru tineret, programele ar trebui să includă date dezagregate pe sexe și indicatori de performanță specifici. Aceasta ar facilita monitorizarea progresului și adaptarea politicilor pentru a răspunde mai eficient nevoilor specifice ale băieților și fetelor, bărbaților și femeilor. De exemplu, ar trebui concepute programe care să încurajeze participarea fetelor în sport și să asigure dezvoltarea egală a tuturor tinerilor în această sferă.

Recomandări de indicatori pentru sector:

- Proporția de participanți de sex feminin comparativ cu cea de sex masculin în toate programele și activitățile sportive și pentru tineret.
- Procentajul femeilor în roluri de conducere și în comitetele decizionale în cadrul organizațiilor și instituțiilor sportive și pentru tineret.
- Gradul de conformitate și implementare a legislației și politicilor naționale și internaționale privind egalitatea de gen în domeniul sporturilor și activităților pentru tineret.

2. Analiza măsurilor și acțiunilor planificate în economie

Guvernul Republicii Moldova a luat decizia ca salariul minim pe economie pentru anul 2024 va fi de 5000 lei, reprezentând o creștere de 25% față de anul precedent. Este important de subliniat că această sumă este brută și nu reflectă venitul net primit de angajați. Conform datelor oferite de Ministerul Muncii și Protecției Sociale, costul mediu de trai pentru o persoană din mediul rural este estimat la 3.963 lei, iar pentru cei din mediul urban, la 4.663 lei. Aceste cifre, însă, nu iau în considerare responsabilități financiare suplimentare, cum ar fi îngrijirea copiilor, susținerea financiară a unei rude în vârstă sau a unei persoane cu dizabilități. De asemenea, nu sunt incluse cheltuielile crescute cu gazele, chiria, ratele ipotecare, sau costurile legate de transportul public. Este esențial să se recunoască că, în ciuda creșterii salariului minim cu 25%, acesta nu reflectă în mod adecvat necesarul real de trai, chiar și într-o zonă rurală. Creșterea prețurilor, care a început în 2022, continuă să prezinte o provocare semnificativă pentru cetățeni. Prin urmare, se impune necesitatea ca Republica Moldova să-și revizuiască politicile și metodologia de calcul a salariului minim pe economie, pentru a asigura un trai decent tuturor cetățenilor.

Evaluând alocările bugetare în contextul de gen pentru Programul nr. 5004, care susține întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri), și pentru Subprogramul "Femei în afaceri", se remarcă câteva aspecte cheie demne de analiză.

Un prim punct de interes este contrastul marcant dintre bugetul alocat general pentru IMM-uri și cel destinat în mod specific Subprogramului "Femei în afaceri". Bugetul pentru susținerea IMM-urilor a crescut considerabil, ajungând la 186.784,5 mii MDL, dublu față de anul anterior. În contrast, Subprogramul "Femei în afaceri" a primit o alocare neschimbată de 5000,0 mii MDL, similar cu anii anteriori. Această discrepanță sugerează o subevaluare a nevoilor și oportunităților specifice antreprenoarelor, ceea ce poate accentua inegalitățile de gen în sfera antreprenorială, mai ales având în vedere provocările unice cu care se confruntă femeile în afaceri, precum accesul limitat la finanțare și resurse.

Un alt aspect îngrijorător este eliminarea indicatorului privind crearea de locuri de muncă noi pentru femei din Cadrul Bugetar pe Termen Mediu (CBTM) pentru 2024-2026, prezent anterior în CBTM pentru 2023-2025. Aceasta reflectă o atenție redusă acordată egalității de gen și persoanelor cu dizabilități în planificarea și evaluarea programelor. Indicatorii actuali nu oferă informații despre impactul asupra femeilor, riscând să ignore necesitățile specifice ale acestora în piața muncii și economie.

Un aspect pozitiv ar fi că Republica Moldova, în perioada 2024-2026, va pune un accent deosebit pe susținerea întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri) prin programe economice inovative. Un astfel de exemplu este programul "373", care facilitează accesul IMM-urilor la finanțare prin subvenționarea dobânzilor la creditele investiționale. Această inițiativă este parte a unui efort mai larg de a stimula creșterea economică și inovația în sectorul vital al IMM-urilor.

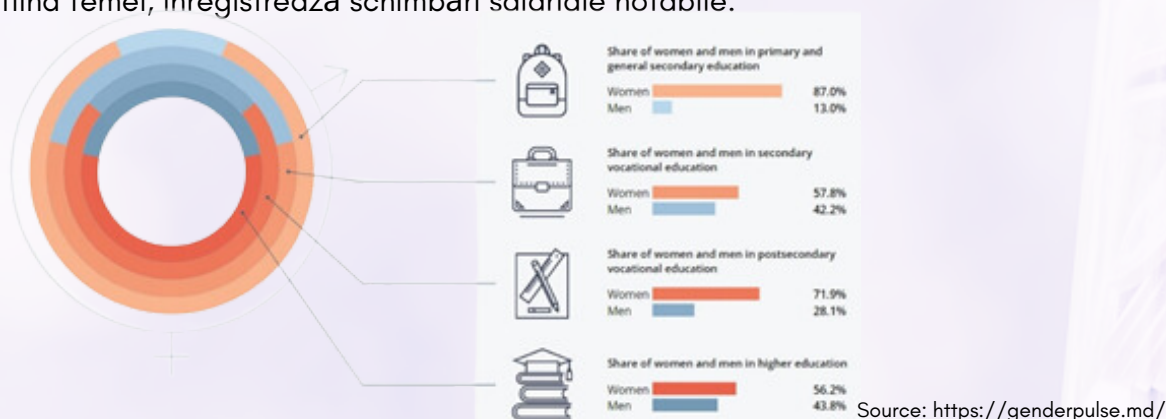
În plus, programul Fondului pentru Antreprenoriat și Creștere a Economiei Moldovei (FACEM) joacă un rol crucial în susținerea economică. El include granturi orientate special pentru afaceri conduse de tineri și femei, accentuând astfel pe egalitatea de gen și sprijinind sectoare emergente, cum ar fi producția artizanală și turismul rural. Este esențial ca politicile și programele bugetare să încorporeze o perspectivă sensibilă la gen. Aceasta presupune nu doar o alocare echitabilă a resurselor, ci și dezvoltarea de indicatori specifici care măsoară progresul în egalitatea de gen, precum numărul afacerilor conduse de femei care beneficiază de sprijin financiar, numărul locurilor de muncă create pentru femei, sau rata de participare a femeilor în programele de formare profesională.

Recomandări de indicatori pentru sector:

- Numărul de locuri noi create pentru femei prin intermediul programelor de sprijin financiar (restabilirea indicatorului);
- Procentajul fondurilor guvernamentale și private absorbit de IMM-urile conduse de femei, comparativ cu totalul fondurilor disponibile.
- Diferența medie de venituri între IMM-urile conduse de femei și femei cu dizabilități și cele conduse de bărbați.
- Numărul total de IMM-uri deținute sau conduse de femei care primesc sprijin financiar (subvenții, credite, etc.) de la programe guvernamentale.
- Procentajul de femei participante în programe guvernamentale de formare profesională și dezvoltare antreprenorială, comparativ cu totalul participanților.

3. Invățământ

În Republica Moldova, sectorul educațional, dominat de femei, cu 87% din cadrele didactice fiind femei, înregistrează schimbări salariale notabile.

Recent, salariile profesorilor au crescut, cu 2.000-2.300 de lei în plus, aducând salariul unui tânăr specialist la aproximativ 10.000 de lei brut, inclusiv sporuri. Profesorii experimentați pot ajunge la un salariu de 15.000 de lei. De asemenea, salariile cercetătorilor au crescut cu 21%. Cu toate aceste ajustări salariale, trebuie luat în considerare impactul inflației și al creșterii prețurilor asupra puterii de cumpărare efective, mai ales pentru persoanele cu venituri mici. Chiar dacă inflația a scăzut la 4%, creșterea costurilor vieții afectează în mod disproporționat cadrele didactice cu salarii mai mici, majoritatea fiind femei, punând astfel în lumină nevoia continuă de echilibrare economică și socială în acest sector vital.

4. Analiza sectorului protecției sociale

Două programe majore de protecție socială au primit o atenție bugetară substanțială, reflectând potențial o schimbare în prioritățile sociale și economice. Programul nr. 9010, dedicat persoanelor cu dizabilități, și Programul 9006, axat pe protecția familiei și copilului, au înregistrat creșteri bugetare semnificative de 471.29% și, respectiv, 338.98%. **Programul 9010, dedicat protecției sociale a persoanelor cu dizabilități, a suferit modificări semnificative în buget între anii 2023 și 2024.** În 2023, bugetul alocat a fost de 164598.7 mii lei, în timp ce în 2024, acesta a crescut la 940337.9 mii lei (cu 471.29%). Această creștere substanțială, de aproape 6 ori, ridică întrebări cu privire la motivarea și eficiența utilizării fondurilor. De asemenea, observăm că datele dezagregate pe sexe nu sunt incluse în acest program, având în vedere că bărbații și femeile cu nevoi speciale pot avea diferite necesități. Este necesară o analiză detaliată și transparentă pentru a asigura o distribuție echitabilă și eficientă a resurselor.

Într-o mișcare semnificativă, guvernul a anunțat că, începând cu 1 ianuarie 2024, indemnizația unică la nașterea copilului va fi acordată automat mamei, eliminând necesitatea depunerii unei cereri. Această măsură evidențiază recunoașterea rolului central al femeilor în demografia țării și simplifică procedurile administrative pentru ele. Mai mult, **indemnizația unică la nașterea copilului va crește cu 9.068 de lei, ajungând la un total de 20.000 de lei.** Această majorare semnificativă reflectă o investiție crescută în bunăstarea familiei, sprijinind astfel mamele și familiile în etapele inițiale ale părințătăii. Conform estimărilor Casei Naționale de Asigurări Sociale, se preconizează că aproximativ 33.000 de familii vor beneficia de această indemnizație îmbunătățită în anul 2024. Această politică subliniază o angajare fermă a guvernului în susținerea creșterii demografice și în echilibrarea sarcinilor economice asociate cu creșterea unui copil, marcând un pas important în politicile de gen și sociale.

5. Analiza sectorului agricol

În 2024, bugetul Republicii Moldova alocă 1.609.991,3 mii lei pentru subvenționarea producătorilor agricoli, marcând o creștere față de anul 2023 (1.502.880,5 mii lei). Această investiție substanțială reflectă importanța sectorului agricol pentru economia țării și integrarea acestuia în economia europeană. Un aspect crucial este modul în care aceste fonduri sunt distribuite între diferitele grupuri demografice, în special între bărbați, femei și persoane cu dizabilități. Analiza trebuie să se concentreze pe egalitatea accesului la subvenții și pe impactul acestora asupra dezvoltării rurale. E important să se examineze dacă subvențiile ajung în mod echitabil la femeile producătoare și cum aceasta influențează nivelul lor de trai și capacitatea de a contribui la economia rurală. Granturile pentru infrastructură agricolă și adaptarea la schimbările climatice pot aduce beneficii semnificative în sectorul agricol. Femeile, adesea responsabile de gospodăriile rurale și de producția de alimente, sunt esențiale în acest context. Totuși, ele pot fi mai vulnerabile la efectele schimbărilor climatice, având acces limitat la resurse și informații. Este esențial să se asigure că aceste granturi sunt accesibile și pentru femeile agricole, și că acestea sunt informate și pregătite să implementeze practici agricole sustenabile.

Programele de sprijin pentru IMM-uri, tineri și femei în agricultură reprezintă un pas important către egalitatea de gen în acest sector. Aceste inițiative pot juca un rol crucial în îmbunătățirea accesului femeilor la finanțe, tehnologie și piețe, precum și în încurajarea participării lor active în luarea deciziilor. Este vital să se evalueze modul în care aceste programe afectează femeile din mediul rural, inclusiv în ceea ce privește autonomia economică și capacitatea de a deține și gestiona afaceri agricole. Analiza ar trebui să se concentreze pe eficacitatea acestor programe în a aborda inegalitățile de gen existente și în a promova o participare mai echitabilă în sectorul agricol.

IFAD (Fondul Internațional pentru Dezvoltare Agricolă) joacă un rol esențial în transformarea rurală a Republicii Moldova prin susținerea îmbunătățirii capacităților și promovarea inovației în sectorul agricol - 210 milioane MDL care va permite susținerea financiară prin intermediul granturilor, creditelor cu porțiuni de grant a cel puțin 300 de producători agricoli. Este important să se analizeze modul în care programele IFAD susțin dezvoltarea agricolă sustenabilă și incluzivă, cu o atenție specială asupra impactului de gen. Aceasta include evaluarea accesului femeilor la tehnologii moderne, îmbunătățirea practicilor agricole și participarea lor în programele de inovație. Un aspect cheie este modul în care IFAD contribuie la transformarea rolului femeilor în comunitățile rurale, asigurându-le o mai bună reprezentare și voce în procesele decizionale.

Pentru a monitoriza progresul și impactul acestor inițiative, se propune următorii trei indicatori măsurabili de gen:

1. Rata de participare a femeilor în programele de finanțare și tehnologizare;
2. Accesul femeilor la resurse și informații privind adaptarea la schimbările climatice;
3. Rata de reprezentarea de gen în luarea deciziilor la nivel comunitar.

6. Analiza sectorul transportului

Strategia de investiții pentru avansarea sistemului de transport și infrastructură evidențiază un angajament financiar considerabil. Bugetul alocat pentru acest sector atinge cifra de 4.036,5 milioane lei, comparativ cu anul 2023, când s-au alocat 3 945 milioane de lei, reprezentând o creștere de aproximativ 2,32%. Din această sumă, 1.393,9 milioane lei reprezintă fonduri externe, reflectând o integrare strategică în rețelele financiare globale. Restul de 2.505,6 milioane lei sunt destinate pentru întreținerea și reabilitarea infrastructurii rutiere naționale și locale. Acest demers subliniază o abordare echilibrată, care ține cont de necesitățile diverse ale utilizatorilor de toate genurile, promovând astfel egalitatea și accesibilitatea în utilizarea infrastructurii de transport.

Recomandări de indicatori pentru sector:

1. Procentul de angajați pe gen în sectorul transporturilor;
2. Raportul de utilizare a transportului public pe gen;
3. Satisfacția călătorilor pe gen;
4. Indicatorul de siguranță în transport.

7. Programele și subprogramele în cadrul Programului de accelerare a egalității de gen în Republica Moldova pentru perioada 2023-2027 – deși beneficiază de finanțare în conformitate cu prevederile Legii bugetului de stat din 2024 și sunt incluse în CBTM 2024-2026, acestea nu includ date dezagregate pe criterii de gen și nici indicatori de performanță concreți. Această absență de informații detaliate în ceea ce privește dimensiunea de gen dificultează evaluarea eficienței acestor programe în promovarea echității și echilibrării de gen. Pentru a remedia această situație și a îmbunătăți evaluarea performanței programelor care vor fi menționate mai jos, este crucial să se integreze indicatori măsurabili de performanță cu accent pe perspectiva de gen în CBTM.

Recomandări de indicatori pentru (sub)programe:

Subprogramul 6105 Implementarea proiectelor de dezvoltare Regională:

- Procentajul de beneficiari femei
- Indicator de acces la resurse pentru femei

Subprogramul 4012 Instruire inițială și continuă în domeniul justiției

- Procentajul de participare la programe de instruire în justiție.
- Procentajul de promovare în carieră pentru femei în justiție.

Subprogramul 3101 Politici și management în domeniul apărării

- Procentajul de femei în poziții de conducere.
- Procentajul de femei instruite în managementul apărării.

Subprogramul 0403 Protecția împotriva discriminării și Subprogramul 0402 Respectarea drepturilor și libertăților omului

- Numărul de cazuri de discriminare rezolvate pe sexe.
- Procentajul de conștientizare a drepturilor și libertăților omului în rândul femeilor.

Programul 0206 Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene

- Procentajul de participare a femeilor în misiunile diplomatice.

Programul 0229 Ministerul Sănătății

- Procentajul de femei în profesii medicale de conducere.

Programul 0243 Agenția Relații Interetnice

- Procentajul de femei implicate în promovarea diversității etnice.

Programul 0205 – Afaceri Interne

- Procentajul de femei în forțele de ordine.

CONCLUZIE

Analiza documentelor și a notei informative care însoțește Legea bugetului de stat 2024 indică o absență clară a perspectivelor de gen. Finanțarea alocată diferitelor programe și subprograme relevante pentru egalitatea de gen, reflectă angajamentul statului în această direcție. Suma alocată fiecărui subprogram indică o recunoaștere a importanței acestor domenii în promovarea egalității de gen. Cu toate acestea, lipsa datelor dezagregate pe sexe și a indicatorilor de performanță concreți în cadrul acestor programe și subprograme reprezintă o limitare semnificativă. Această absență face dificilă măsurarea impactului real al finanțării asupra echității și egalității de gen. Fără date și indicatori specifici, este provocator să se evalueze progresul și să se identifice domeniile care necesită îmbunătățiri.

O abordare mai orientată spre gen ar necesita integrarea unor astfel de date și indicatori în planificarea și evaluarea programelor. Acest lucru ar permite o mai bună înțelegere a modului în care resursele financiare contribuie la reducerea inegalităților de gen și ar ajuta la identificarea lacunelor existente în politici și practici. Pentru a promova egalitatea de gen și a asigura un proces bugetar mai favorabil incluziunii, este necesar să se integreze perspectivele de gen în cadrul bugetar general și să se aloce resurse în mod specific pentru inițiativele privind egalitatea de gen în diverse sectoare.

De asemenea, considerăm de o importanță majoră întreprinderea următoarelor măsuri:

- Realizarea analizei impactului de gen a veniturilor, cheltuielilor și alocațiilor bugetare și publicarea rezultatelor analizei, inclusiv a valorilor indicatorilor sensibili la dimensiunea de gen din programele bugetare;
- Pentru programele cu cel mai mare potențial de schimbare a situației în ceea ce privește egalitatea de gen, se recomandă inițierea implementării procedurilor și instrumentelor de bugetare sensibilă la gen. Acestea pot include analize detaliate, obiective clare și indicatori specifici pentru a asigura o abordare coerentă și eficientă a aspectelor de gen în implementarea bugetelor.
- Includerea în *Bugetul pentru cetățeni 2024* a datelor dezagregate pe sexe a beneficiarilor bugetului, pe domeniile în care sunt disponibile aceste date, asigurând în anii succesivi colectarea datelor dezagregate pe sexe în vederea îmbunătățirii evidenței cheltuielilor și alocațiilor bugetare din perspectivă de gen;
- Clasificarea programelor și subprogramelor bugetare în categorii în dependență de impactul și relevanța acestora pentru egalitatea de gen și inițierea implementării procedurilor și instrumentelor de bugetare sensibilă la gen pentru programele cu cel mai mare potențial de schimbare a situației, în funcție de relevanța acestora pentru impactul de gen în domeniile cu cele mai mari disparități înregistrate.

For more information please contact:
Gribincea Alexandru
Keystone Moldova
E-mail: agribincea@khs.org